

Nr 889

Av herr Larsson i Borrby m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 37, angående utbyggnad av systemet med växtförädlingsavgifter, m. m.

(Lika lydande med motion nr 714 i Första kammaren)

I proposition nr 37 föreslås dels förordning om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift, dels förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen av den 12 maj 1961 (nr 145) om växtförädlingsavgift.

Förslaget innebär att växtförädlingsavgiften utsträcker till att omfatta förutom stråsäd och trindsäd jämväl potatis, vallbaljväxter och vallgräs för jordbruksändamål, beta, kålrot, rova, fodermärgkål, grönfoderraps, raps, rybs, vitsenap och oljedådra fr. o. m. den 1 juli 1968. Vidare föreslås växtförädlingsavgiften för strå- och trindsäd höjd till en krona och 25 öre fr. o. m. den 1 juli 1967 samt att för officiell värdeprovning av en sort skall fr. o. m. den 1 juli 1967 tas ut en avgift, som beräknas täcka 50 % av de rörliga kostnaderna för denna provning. Ävenså föreslås att den särskilda provning rörande nya sorters självständighet, som utföres av statens centrala frökontrollanstalt, avgiftsbelägges.

Trädgårdsväxterna

I fråga om trädgårdsväxterna innehåller propositionen endast förslaget, att sortprovningen i officiell regi skall avgiftsbeläggas. Någon växtförädlingsavgift ifrågasattes icke för dessa växtslag, och den särskilda utredning, som ligger till grund för propositionen, har icke heller berört trädgårdsväxterna.

Då rättviseskäl åberopats för en utbyggnad av systemet med växtförädlingsavgifter och då det i det till propositionen fogade statsrådsprotokollet anföres, att ensidigheten i förädlingsarbetet undviks genom att så många växtslag som möjligt omfattas av systemet, synes skäl föreligga att överväga att även trädgårdsväxterna inlemmas i detsamma.

Behovet av förbättrat växtmaterial inom trädgårdsnäringen är starkt framträdande. Detta har föranlett riksdagen att efter förslag av Kungl. Maj:t bevilja ett särskilt anslag att av jordbrukets forskningsråd utdelas för trädgårdsväxtförädling. Anslaget har tagits i anspråk för jordgubbs- och köksväxtförädling.

Trädgårdsväxternas egenskaper är emellertid främst av betydelse för konsumenterna och för det allmänna. Allt större krav ställs på produkternas kvalitet. Detta gäller icke endast köksväxterna utan även prydnadsväxterna.

Turfgräsen (gräs för grönytor)

Av de senare intager gräsmattegräsen en särställning och har i länder med hög levnadsstandard fått en allt större betydelse för rekreation och estetiska anläggningar. Gräsmattan utgör fundamentet i nästan varje svensk trädgårdsanläggning och spelar inte minst i starkt exploaterade bostadsområden en synnerligen viktig roll för trivseln. Vid sjukhus, skolor och andra offentliga byggnader utgör grönytor en ram, som ger liv och färg åt anläggningarna. Parker, idrottsplatser, golfbanor, lekplatser och segelflygfält får en allt större betydelse för dem som främst är i behov av avkoppling vid sådana anläggningar. Gröngöring av vägslänter och andra råytor har under senare år fått en allt större omfattning, och med fortsatt utbyggnad av vårt vägnät blir användningen av förstklassigt och underhållsfritt gräs för dessa ytor allt viktigare. Härigenom kan man räkna med att de ogräsbemängda, ofta eroderade vägkanterna och vägslänterna snarast skall försvinna ur den svenska landskapsbilden. Gräsmattor på civila och militära flygfält ställer särskilda krav på de i mattorna ingående komponenterna.

Sverige har i modern tid varit ett föregångsland inom grönytetekniken, och svenska metoder för gröngöring har internationellt uppmärksammats. Förädlingen av gräs för grönytor har från en ringa början, närmast som en bisak till övrig prydnadsväxt- samt vallgräsförädling, blivit ett självständigt verksamhetsområde, som nu är satt i stark utveckling.

Gräsmattestandarden eller turfstandarden, som facktermen numera lyder, har genom växtförädlingens insatser och ett målmedvetet upplysningsarbete avsevärt förbättrats under senare år. Det gäller här liksom inom annan växtodling att välja inte bara rätta arter utan även rätta sorter inom resp. art.

De fyra viktigaste specialkomponenterna i våra grönytor är ängsgröe, rödsvingel, rödven och vildtimotej, varjämte främst engelskt rajgräs, men även den vanliga timotejen, utgör betydande andelar av grönytorernas gräsarter.

Inom ängsgröen föreligger synnerligen stora *sortskillnader* i vinterhärldighet. Man har i utländska undersökningar beräknat att vid klimatiska påfrestningar, där det amerikanska genomsnittssortimentet totalt utvintnar, kan det nuvarande svenska ängsgröematerialet övervintra till ca 30 %, medan enstaka nordskandinaviska typer uppnått 100 % övervintring. Liknande resultat har uppnåtts i svenska undersökningar. De bästa sven-

ska sorterna har bl. a. varit synnerligen överlägsna i handeln förekommande dansk vara. Skillnaderna kan vara så stora, att medan de bästa svenska sorterna efter övervintring gett en tät och vacker grönyta har av utländsk handelsvara endast enstaka plantor överlevt.

Inom *rödsvingeln* har man arbetat med två typer med olika växtsätt, dels den inom jordbruket vanliga och önskvärda, utlöpande typen, dels en mera utpräglad upprätt växande typ med tät skottbildning. Båda typerna har sina användningsområden som turfgräs, men den skotttäta typen är lämpligast för mera avancerade grönytor. Här har svensk växtförädling nått vackra framgångar genom sorter som är klart överlägsna äldre handelsorter.

Även i *rödven* är mångformigheten stor. Den stora marknadsvaran är Highland Bent, som är en ej förädlad amerikansk vara med otillfredsställande vinterhärdighet för svenska förhållanden. Genom svensk förädling har emellertid under de senaste åren betydligt vinterhärdigare och på våren snabbare grönskande rödvenssorter framkommit.

Vildtimotejen är som turfgräsart en nyhet. I marknaden har endast en utländsk relativt ojämn sort funnits att tillgå tills svensk växtförädling nu lyckats frambringa förstklassigt odlingsmaterial som redan nu fått stor betydelse i städernas grönytor.

Olika grönytor ställer olika krav på ingående arter och sorter av dessa. Utom vinterhärdighet, slitstyrka, täthet och färg tilldrar sig resistensen mot olika sjukdomar och anspråk på enkel och billig skötsel förädlarnas intresse.

Inom all växtförädling blir framgångarna med tiden alltmera dyrköpta. Med de anspråk, som i dag från det allmännas och privatkonsumenternas sida ställs på olika typer av grönytor, skärpes kraven på förädlingens insatser. Det är då naturligt att resurser för turfgräsförädling skapas, och turfgräsen bör därför i likhet med vallgräs för rena jordbruksändamål inlemmas i systemet med växtförädlingsavgifter.

Turfgräsen har av tradition hänförs till gruppen prydnadsväxter inom trädgårdsväxterna. Vissa sorter är emellertid samtidigt användbara som slåtter- och betesgräs. I viss mening är alla turfgräs att hänföra till jordbruksgrödor, i det att fröodling av alla viktiga turfgräs kan äga rum i Sverige. Stamutsädet måste under alla omständigheter produceras inom landet. Turfgräsens karaktär av svenska fröodlingsgrödor gör det ytterligare motiverat att inlemma dem i systemet med växtförädlingsavgifter. Den expertutredning (Jo 1966: 1), som på jordbruksdepartementets uppdrag utrett frågan om utvidgning av systemet med växtförädlingsavgift, har också föreslagit, att vissa gräsfröslag, vilka förutom för jordbruksändamål används till gräsmattor, skall inordnas i växtförädlingssystemet.

Det har gjorts gällande att turfgräsens inordnande i växtförädlingssy-

stemet skulle verka hindrande för handeln med gräsmattefrö. Eventuella olägenheter härvidlag torde dock väga lätt mot den välbehövliga sanering och kvalitetsförbättring av gräsmatteutsädet som en obligatorisk statsplombering skulle medföra samt den fortgående förbättring av den genetiska kvaliteten som en förstärkning av resurserna för turfgräsens förädling skulle åstadkomma.

Utsädeskostnaderna utgör en endast ringa del av kostnaderna för olika typer av grönytor, men grönytornas kvalitet är, som framgått av ovanstående, i avgörande grad beroende på de sortegenskaper det använda utsädet besitter. Dyrbara anläggningskostnader kan bli utan resultat, om undermåliga sorter av de olika gräsarterna användes. Härvid är icke endast övervintringsförmågan utan även grönytans slitstyrka av avgörande betydelse. En yta med lång varaktighet behöver icke ge anledning till ofta förekommande dyrbar omsådd. En tålig fotbollsplan ger möjlighet för fler matcher per säsong, varigenom icke blott grönytan utan hela den dyrbara idrottsanläggningen utnyttjas väsentligt bättre än om en fotbollsplan med sämre gräs anlagts. Lika väl som utsädeskostnaden är en ringa del av totalkostnaden för en grönyta är kostnaden för hela grönytan en obetydlig del av hela kostnaden för en modern idrottsanläggning. Ytterst är det alltså grässets kvalitetsegenskaper, som bestämmer det ekonomiska utnyttjandet av hela investeringen i en idrottsanläggning. För det allmänna, för bostadsföretagen och för privata grönyteägare skulle stora besparingar årligen kunna göras om ur genetisk synpunkt förstklassigt utsäde användes till grönytorna i vårt land.

Med hänsyn till att här ifrågavarande grässlåg användes både inom jordbruket och till gräsmattefröblandningar kommer i praktiken stora olägenheter att uppstå, om endast gräsfrö avsett för jordbruksändamål kommer att omfattas av systemet med växtförädlingsavgift och obligatorisk statsplombering. Om turfgräsen inleddes i systemet skulle besvärliga gränsdragningsproblem i förhållande till vallgräs för slätter och bete undvikas inom utsädeshandel och administration. Vi förordar fördenskull att även gräsmattefröer omfattas av avgiftssystemet.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 37 måtte besluta att turfgräsen (gräs för grönytor) inordnas i systemet med obligatorisk statsplombering och växtförädlingsavgift; samt

att vederbörande utskott måtte ges i uppdrag att utarbeta erforderlig författningstext.